

Μακεδονικά

Τόμ. 9 (1969)

Μιλιάρια του Μουσείου Βεροίας

Ιωάννης Π. Τουράτσογλου

doi: [10.12681/makedonika.1049](https://doi.org/10.12681/makedonika.1049)

Copyright © 2015, Ιωάννης Π. Τουράτσογλου

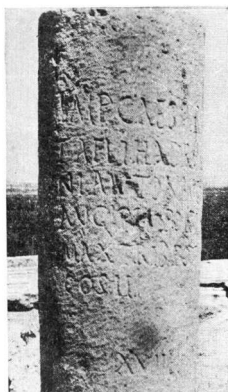
Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Τουράτσογλου Ι. Π. (1969). Μιλιάρια του Μουσείου Βεροίας. *Μακεδονικά*, 9, 317–323.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.1049>

ΜΙΛΙΑΡΙΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΒΕΡΟΙΑΣ

Τὰ παρουσιαζόμενα ἐνταῦθα τέσσερα μιλιάρια τοῦ Μουσείου Βεροίας, περισυλλεγένητα κατὰ καιροὺς ὑπὸ τοῦ Ἐφόρου Ἀρχαιοτήτων κ. Φ. Πέτσα¹ εἴτε ἐκ θέσεων αὐτῆς ταύτης τῆς «ζαθῆς μητροπόλεως» εἴτε ἐκ σημείων τῆς περιοχῆς, ἴστανται μέχρι σήμερον τὰ μόνα σωζόμενα κατάλοιπα τοῦ ἐκ τῆς πόλεως ἐκκινούντος ἐπαρχιακοῦ ὁδικοῦ δικτύου κατὰ τοὺς χρόνους

Εἰκ. 1-2. Μιλιάριον ὑπ' ἀριθ. 2.

τῆς ρωμαιοκρατίας. Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι εἰς τὸ μέλλον «ἀγαθῇ τύχῃ» θὰ ἀποκαλυφθοῦν καὶ αἱ ὁδοὶ τὰς ὁποίας ταῦτα «κατεστήλουν»².

1. Ἄρ. Κατ. Μουσείου 110. Βέροια. Ἐκ τοῦ ὑπὸ τὴν θέσιν «Πρά-

1. Τὸν Ἐφορον κ. Φ. Πέτσαν εὐχαριστῶ θερμῶς διὰ τὴν πρόθυμον παραχώρησιν τοῦ ὕλικου πρὸς δημοσίευσιν.

2. Χρησιμωτάτη ὑπῆρξεν διὰ τὴν παρουσίαν τῶν σχολιαζομένων ἐνταῦθα μιλιαρίων ἡ κατατοπιστικὴ μελέτη τοῦ Gerold Walsler, *Itinera Romana. Die Römischen Strassen in der Schweiz, I Teil: Die Meilensteine*, Βέρνη 1967, κυρίως ἀπὸ μεθοδολογικῆς ἀπόψεως.

σινος Κήπος» κτήματος Ν. Περσίδη, ἔνθα ἔκειτο κατακεχωσμένον (εἰκ. 1-2).

Κυλινδρικός κίων (διάμ. 0,42μ.) ἐξ ἐρυθροφαίου σκληροῦ λίθου, στενού-
μενος προοδευτικῶς κάτω, ἄνω δὲ ἀπολήγων εἰς χαμηλὸν κόλουρον κῶνον.
´ψος 2,28μ. Τὸ προοριζόμενον νὰ χωσθῆ ἐντὸς τῆς γῆς ὕψους 0,65μ. κάτω
τμήμα, κατεργασμένον ἀδρῶς καὶ ἐπιπολαίως· τὸ ὑπόλοιπον δι' ὀδοντωτῶ
ἐργαλείου. ´πόστασις ἀρχῆς ἐπιγραφῆς ἀπὸ τῆς βάσεως τοῦ κῶνου: 0,20μ.
´ψος ἐπιγραφῆς: 0,62μ. ´ψος γραμμάτων: 0,055μ. Διάστιχον: 0,035μ.
Συμπλ. γραμ., στ. 4:Ν

Μεταξὺ τῆς κυρίως ἐπιγραφῆς καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μιλίων διάστημα
0,125μ. Διατήρησις ἀρίστη.

Imp(eratori) Caesari
T(it)i Aeli Hadria
ni Antonini
Augusti P(ii) Pontif(ici)
5 max(i)mo trib(unicia) pot(estate) III
Co(n)s(ul)i III
 υ υ
(milia passuum) XVIII

Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς : Ὁ ἀναφερόμενος αὐτοκράτωρ εἶναι ὁ Ἀωνίνος
ὁ Εὐσεβῆς (138-161), ἡ ἐπιγραφὴ δὲ χρονολογεῖται ἐντὸς τοῦ χρονικοῦ
διαστήματος ἀπὸ 10 Δεκεμβρίου 140 ἕως 9 Δεκεμβρίου 141 (πβλ. C a g n a t,
Cours κλπ., σ. 198). Βεβαίως, ὡς δεικνύει καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν μιλίων, τὸ
μιλιάριον θὰ πρέπη νὰ μεταφερθῆ εἰς τὴν θέσιν εὐρέσεώς του ἐκ σημείου
ἀπέχοντος 26.658μ. ἀπὸ τῆς Βεροίας (18 μίλια \times 1.481μ=26.658μ)¹. Ὁ τύπος
παρὰ C a g n a t, ἔ.ά., σ. 272 καὶ κυρίως σ. 273 (2α ὁμάς).

2. Ἀ ρ. Κ α τ. Μ ο υ σ ε ἰ ο υ I I 4. Σταυρὸς Ἡμαθίας. Περισυλλεγὲν
ἐκ τῆς αὐλῆς τοῦ ἐκεῖ Δημοτικοῦ σχολείου, ἔνθα παλαιότερον εἶχε μεταφερθῆ
ἄλλοθεν² (εἰκ. 3-4).

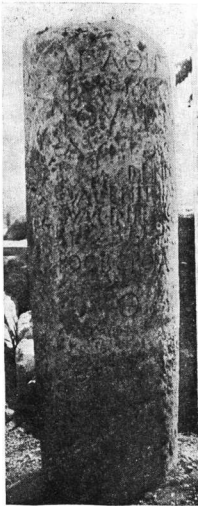
Κυλινδρικός κίων ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἀπολήγων ἄνω εἰς πεπλατυ-
σμένον κόλουρον κῶνον. ´ψος 1,25μ., διάμ. 0,36μ. Ἀποκεκρουμένος ἄνω
καὶ κάτω κατὰ τμήματα. ´πιγραφαὶ ἑλληνιστικαὶ καὶ λατινιστικαὶ ἐπάλληλοι³.
Διατήρησις μετρία.

1. Σχετικῶς μὲ τὴν ἀντιστοιχίαν ρωμαϊκοῦ μιλίου καὶ μέτρου, βλ. L. F a n a u d,
Voies romaines et vieux chemins en Bourbonnais, Moulins 1966, σ. 16.

2. ΑΔ 20 (1965) Β³ Χρον. 435, πίν. 491β.

3. ´πὸ τὰς τρεῖς μεταγραφομένας ἐν τῷ παρόντι ἄρθρῳ ἐπιγραφάς, διακρίνεται ἐπὶ
τοῦ λίθου καὶ ἑτέρα, πλὴν ὁμοῦς ἐξαιρετικῶς ἐφαρμένη, πιθανώτατα δὲ καὶ ἀπεξεσμένη.

- 1 Ἄγαθῆ Τύχη
 2 []C[[P] κ[αίσα-
 (2) Φλαυ(του) Κλαυδ(ίου)
 3 [ρι - - - - - Γ]ορδι-
 (4) Ἴ ο υ λ ι α ν ο ὺ
 4 [ανῶ - - - - - Ε]ὐτυχεῖ
 5 σ[εβαστῶ ἀρχιε]ρεῖ με-
 (5) Α ὕ γ ο ὄ σ τ ο υ
 6 [γίσταφ δημαρ]χικῆς
 [6] D D N N
 7 ἐ[ξουσίας - - - -]πα-
 [7] Valentiniano et
 8 τ[ρὸς πατρίδος ἡ Μητρ]όπο-
 [8] Valente Augg
 [8a] Ε ὕ τ υ χ ῶ ς
 9 λις[(καὶ Β); νε]ωκό-
 10 ρος Βέροια
 11 Θ

Εἰκ. 3-4. Μιλάριον ἐπ' ἀριθ. 2.

Παρατηρήσεις: Ἡ Α' ἐπιγραφή (1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11) — διάστιχον 0,015μ - 0,02μ — χρονολογεῖται πιθανὸν εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Γορδιανοῦ Γ' (238-244). Ὁ τύπος παρὰ C a g n a t, ἔ.ἀ., σ. 278 (8η ὁμάς). Ἡ Β' ἐπιγραφή (ἀριθμοὶ ἐντὸς παρενθέσεων) ἐπὶ αὐτοκράτορος Φλ. Κλ. Ἰουλιανοῦ (355-363) καὶ συγκεκριμένως μετὰ τὸ 360, χρονολογίαν ἀναγορεύσεώς του εἰς Αὐγούστον (πβλ. C a g n a t, ἔ.ἀ.,σ.245). Ἡ Γ' τέλος, ἡ λατι-

Εἰκ. 5 - 6. Μιλιάριον ὑπ' ἀριθ. 3.

νική (ἀριθμοὶ ἐντὸς ἀγκυλῶν), ἐπὶ συμβασιλείας Φλ. Βαλεντινιανοῦ καὶ Φλ. Βάλεντος (28 Μαρτίου 364-23 Αὐγούστου 367)· πβλ. C a g n a t, ἔ.ἀ.,σ.246.

Ἡ ἐκ Βεροίας ἀναγραφομένη ἀπόστασις τῶν 13.328μ. (Θ:9×1.481μ) ἢ αὐτὴ περίπου μὲ τὴν σημερινὴν Βεροίας - περιχώρων Σταυροῦ.

3. Ἄ ρ. Κ α τ. Μ ο υ σ ε ἰ ο υ 1 1 3. Βέροια. Ἐκ τῆς στεγαζομένης ποτὲ ἐντὸς τῆς παλαιᾶς Μητροπόλεως ἀρχαιολογικῆς συλλογῆς Βεροίας, ἄγνωστον πόθεν καὶ πότε μεταφερθὲν ἐκεῖ¹ (εἰκ. 5-6).

Κυλινδρικός ἰσοπαχῆς κίων ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, τοῦ ὁποίου αἱ ἄνω

1. ΑΔ 20 (1965) Β³ Χρον. 434, πίν. 491α.

καὶ κάτω ἔδραι (βάσεις) ἔχουσι λειανθῆ κατὰ τὴν μεταγενεστέραν χρῆσιν τοῦ κίονος ὡς ἀρχιτεκτονικοῦ μέλους βυζαντινοῦ πιθανῶς ναοῦ¹.

Ῥΰψος 1,40μ., Διάμετρος 0,34μ. Ἐπιγραφαὶ ἑλληνιστὶ καὶ λατινιστὶ ἐπάλληλοι.

1α(;)]Α[
1]ǼNET[]NOC	
2 Α ὕ γ ο υ σ τ ο ς	
(3) Ἄγαθῆ Τύχη	
(4) Imp(erator) Cae[s]ar FCOS - -	
(5) Constantinus p(ater) p(atriciae)	
(6) inv(i)ctus Augustus et	
(7) Caesar	
[8] Φλ(άβιον) Βα(λέριον) Κών-	
(9) Ε ὑ τ υ χ ῶ ς	
[10] σ τ α ν τ α	
<10> DDNN	
<11> Valentiniano et	
<12> Valente Augg.	

Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς : Ἡ Α' ἐπιγραφὴ (1α,1,2) εἰς τὴν σημερινὴν τῆς κατάστασιν παραμένει αἰνιγματικὴ καὶ ἀνερμήνευτος. Ἡ Β' (ἀριθμοὶ ἐντὸς παρενθέσεων) ἴσως θὰ πρέπη νὰ χρονολογηθῆ εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Μ. Κωνσταντίνου. Ἡ Γ' (ἀριθμοὶ ἐντὸς ἀγκυλῶν) ἀσφαλῶς ἀνήκει εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ πατρὸς τοῦ τελευταίου, Κωνσταντίου Χλωροῦ (305-306), ἡ δὲ Δ' (ἀριθμοὶ ἐντὸς ἀμβλυγωνίων ἀγκυλῶν) τοποθετεῖται ἐντὸς τοῦ χρονικοῦ διαστήματος τῆς συμβασιλείας Βαλεντινιανοῦ καὶ Βάλεντος.

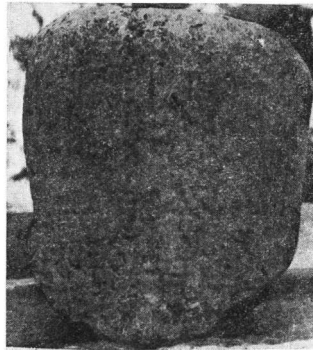
4. Ἄ ρ . Κ α τ . Μ ο υ σ ε ῖ ο υ 111. Βέροια. Ἐντετειχισμένον εἰς τὸν ἱερὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Βλασίου². Εἰς τὸ Μουσεῖον μετεφέρθη τὸ θέρος τοῦ 1966 (εἰκ. 7).

Τὸ ἄνω τμήμα κυλινδρικοῦ (διάμ. 0,34μ.) κίονος ἐξ ἐρυθροφαίου σπογγώδους λίθου ἀπολήγοντος εἰς πεπλατυσμένον χαμηλὸν κόλουρον κῶνον. Σῶζ. ὕψος 0,35μ. Ῥΰψος γραμμάτων ἑλληνικῆς ἐπιγραφῆς 0,03μ., λατινικῆς 0,06μ. Διατήρησις μετριωτάτη.

1. Δὲν ἀποκλείεται, καὶ τοῦτο εἶναι σύνθητες φαινόμενον διὰ τὴν ἐποχὴν εἰς ἣν ἀνήκει τὸ παρὸν μιλιάριον, ὃ χρησιμοποιοῦντο κίων νὰ ἀνῆκε προηγουμένως εἰς κτήριο, τὸ ὁποῖον ἐν τῇ μεταξύ εἶχε καταστραφῆ· πβλ. F a n a u d, ἔ.ἀ., σ. 15.

2. ΑΔ 20 (1965) Β³ Χρον. 434, πίν. 492δ.

<i>A' ὄψεις</i>		<i>B' ὄψεις</i>	
1	Ἄγαθῆ Τύχη	1	Φλά(βιον)
2	Τῷ κυρίῳ ἡμ[ῶ]ν	2	Ἰοβια(νὸν)
3	Αὐτοκράτορι καίσι[
4	Γ]αλ' Βαλ[ερίῳ] Μαξιμια-		
(4)	[]RDIL		
5	νῷ σεβ(αστῷ) ἡ Μητρόπο-		
6	λι]ς Βέρουα		

Εἰκ. 7. Μιλιάριον ὑπ' ἀριθ. 4.

Πα ρα τ η ρ ῆ σ ε ι ς: Ἡ *A'* ἐπιγραφή τῆς πρώτης ὄψεως, ἡ ἐλληνική, χρονολογεῖται εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Γαλ. Βαλ. Μαξιμιανοῦ (293-311), συγκεκριμένως δὲ μετὰ τὸ ἔτος 305 (πβλ. C a g n a t, ἔ.ἀ., σ. 236). Ὁ τύπος παρὰ C a g n a t, ἔ.ἀ., σ. 278 (8η ὁμάς). Ἡ ἐπιγραφή τῆς *B'* ὄψεως, εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Φλ. Ἰοβιανοῦ (27 Ἰουνίου 363-16 Φεβρουαρίου 364).

RÉSUMÉ

J e a n T o u r a t s o g l o u, Milliaires du Musée de Veroia.

L' auteur présente quatre milliaires de la ville et de la région de Veroia, exposés aujourd'hui au musée local.

D' après leurs inscriptions grecques et latines, ces milliaires, sont datés du 140-141 jusqu'au 367 ap. J.C.

Pour le moment est prématuré de faire les plans du réseau départemental routier romain d' E m a t h i a, puisqu' aucun de ces milliaires n' est pas trouvé à sa place d'origine.